

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 528/2015-29

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 21. júna 2016 v senáte zloženom z predsedníčky Jany Baricovej a zo sudcov Sergeja Kohuta a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť spoločnosti TIPL spol. s r. o., Priemyselná 13, Ladomerská Vieska, právne zastúpenej spoločnosťou Záhoráková & Partners, s. r. o., Krasovského 13, Bratislava, v mene ktorej koná advokátka a konateľka Mgr. Renáta Záhoráková, vo veci namietaného porušenia základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 4 CoKR 38/2014-290 z 24. februára 2015 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo spoločnosti TIPL spol. s r. o., na súdnu ochranu zaručené čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 4 CoKR 38/2014-290 z 24. februára 2015 p o r u š e n é b o l o .

2. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 4 CoKR 38/2014-290 z 24. februára 2015 z r u š u j e a vec mu v r a c i a na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Bratislave j e p o v i n n ý uhradiť spoločnosti TIPL spol. s r. o. trovy konania v sume 296,44 € (slovom dvestodevät'desiatšesť eur a štyridsaťštyri centov) na účet jej právneho zástupcu, spoločnosti Záhoráková & Partners, s. r. o., Krasovského 13, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 15. júla 2015 doručená sťažnosť spoločnosti TIPL spol. s r. o., Priemyselná 13, Ladomerská Vieska (ďalej len „sťažovateľ“), v ktorej namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 4 CoKR 38/2014-290 z 24. februára 2015.

1. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že v konkurze vyhlásenom uznesením Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) z 29. mája 2008 na majetok spoločnosti [REDAKOVANÉ] (ďalej len „úpadca“), v konkurznom konaní vedenom pod sp. zn. 6 K 15/2007 si spoločnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „právny predchodca sťažovateľa“), prihlásila 16. júna 2008 štyri pohľadávky v celkovej sume 5 271 716 €. Právnym titulom prihlásených pohľadávok boli zmluvné pokuty dojednané v zmluvách o pôžičkách uzavretých medzi úpadcom a [REDAKOVANÉ], ktorý v období uzatvorenia predmetných zmlúv (1. októbra 1998 – 10. januára 2000) bol jediným spoločníkom a konateľom úpadcu. Neskoršími postúpeniami pohľadávok sa veriteľom z nich stal právny predchodca sťažovateľa.

Okresným súdom ustanovený správca poprel 18. septembra 2008 všetky uvedené prihlásené pohľadávky, čo sa týka právneho dôvodu aj výšky, a to z dôvodu rozporu dojednaných zmluvných pokút s § 3 a § 39 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“). Právny predchodca sťažovateľa podal na okresnom súde žalobu o určenie popretých pohľadávok. Konanie bolo vedené pod sp. zn. 1 Cbi 58/2008. Po začatí konania došlo k postúpeniu pohľadávok na sťažovateľa, ktorý vzal podaný žalobný návrh čiastočne späť (týkajúci sa výšky). Na základe toho okresný súd uznesením z 10. apríla 2013 konanie čiastočne zastavil.

Okresný súd rozsudkom č. k. 1 Cbi 58/2008-262 z 28. júna 2010 v spojení s opravným uznesením č. k. 1 Cbi 58/2008-284 z 3. júla 2014 (opravený bol dátum rozsudku z 28. júna 2010 na 14. mája 2013) incidenčnú žalobu zamietol. Okresný súd považoval za „*nesporné, že pôvodne dohodnutá výška zmluvnej pokuty je v rozpore s dobrými mravmi pre jej neprimeranosť. V zmysle ustálenej judikatúry je tiež nesporné, že ročná výška zmluvnej pokuty vo výške 176 %, resp. 155 % je v rozpore s dobrými mravmi, a preto nie je možné ju na tomto právnom základe priznať*“. K možnej čiastočnej konvalidácii rozporu dojednaných zmluvných pokút s dobrými mravmi čiastočným späťvzatím žalobného návrhu sťažovateľom okresný súd uviedol, že „*späťvzatie bolo výsledkom jednostranného právneho úkonu navrhovateľa, a preto žiadnym spôsobom nemôže konvalidovať absolútne neplatný právny úkon dohody o zmluvnej pokute pre rozpor s dobrými mravmi. Vzhľadom na takto ustálený skutkový stav preto súd prvého stupňa dospel k záveru, že ani zmluvná pokuta vo výške 0,3 % z dlžnej sumy za každý deň omeškania nie je primeraná významu a hodnote zabezpečovanej povinnosti, v dôsledku čoho je v rozpore s dobrými mravmi a v rozpore so zásadami poctivého obchodného styku a podľa § 39 OZ preto právu na jej zaplatenie nemožno priznať v súdnom konaní právnu ochranu.*“.

Sťažovateľ podal proti rozsudku okresného súdu odvolanie. V ňom argumentoval, že „*uplatnený nárok je dôvodný čo do výšky ako aj právneho základu. Z titulu späťvzatia návrhu zo dňa 18.03.2013 bola upravená výška zmluvnej pokuty na 0,3 p. a. z dlžnej čiastky za každý deň omeškania, a preto neodporuje zákonu, je v súlade s Obč. z.*“. Sťažovateľ v odvolaní poukázal aj na možnosť moderácie uplatnenej zmluvnej pokuty súdom podľa § 545a Občianskeho zákonníka, „*a preto neprimeraná výška zmluvnej pokuty nemôže byť bez ďalšieho dôvodom pre jej nepriznanie zo strany súdu*“. V nadväznosti na to sťažovateľa dôvodil relevantnou judikatúrou Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, z ktorej podľa jeho názoru plynie, že aj zmluvná pokuta predstavujúca 1 % z dlžnej čiastky za každý deň omeškania je primeraná. Sťažovateľ poukázal i na konanie vedené okresným súdom o určenie popretej pohľadávky na základe návrhu iného veriteľa v tom istom konkurze (sp. zn. 1 Cbi 60/2008), pričom v tomto konaní okresný súd určil pravosť prihlásenej pohľadávky.

Krajský súd rozsudkom č. k. 4 CoKR 38/2014-290 z 24. februára 2015 napadnutý rozsudok okresného súdu v spojení s opravným uznesením potvrdil. Stotožnil sa so skutkovými i právnymi závermi okresného súdu zhodnotiac, že „*zmluvná pokuta ako sankcia musí vychádzať z obsahu a charakteru zmluvného záväzku, musí vychádzať z obsahu, výšky povinnosti, ktorej splnenie zmluvne sankcionuje v podobe zmluvnej pokuty, a preto súd prvého stupňa postupoval vecne správne, ak sa zaoberal predmetnými zmluvami o pôžičke a výškou pôvodne dohodnutej pokuty a vzhode s ustálenou judikatúrou konštatoval, že táto výška je v rozpore s dobrými mravmi pre jej neprímeranosť. Zároveň sa súd zaoberal a prihliadol k tomu, že osoba konajúca za dlžníka a osoba veriteľa je R. Rajkov, čím je jednoznačne preukázané, že predmetný nárok dohodnutý v zmluve podpísaný tou istou osobou na strane dlžníka a na strane veriteľa, je dohodnutý účelovo, v rozpore so zákonom, s vedomím, že predmetná pôžička vrátená nikdy nebude, a teda že sa navýši pohľadávka veriteľa neprímerane o výšku zmluvnej pokuty (176 % p. a., resp. 155 % p. a.). Je preto zrejmé, že takémuto výkonu práva podľa § 265 Obch. z. nie je možné priznať právnu ochranu. Súd prvého stupňa preto postupoval vecne správne, ak ani na základe čiastočného späťvzťatia uplatneného nároku, tento nárok navrhovateľa nepriznal a žalobu zamietol. Odvolací súd preto nemohol prihliadnuť k odvolaniu navrhovateľa vo veci moderačného práva súd podľa § 545a OZ, nakoľko nie je možné uplatniť moderačné právo súdu a zmluvnú pokutu znížiť, ak je vyslovená absolútna neplatnosť ustanovení zmluvy, na základe ktorých bola táto zmluvná pokuta v konaní uplatnená... Vo vzťahu ku konaniu, ktoré uvádza odvolateľ pod sp. zn. 1Cbi/60/2008, odvolací súd zistil, že predmetný nárok priznaný súdom navrhovateľ uplatnil z iného právneho titulu, než je uplatnené v konaní vedenom v posudzovanej právnej veci, preto nie je možné ani k tomuto konaniu pod sp. zn. 1Cbi/60/2008 prihliadnuť (uplatnené boli navrhovateľom úroky z omeškania).“.*

V sťažnosti doručenej ústavnému súdu sťažovateľ napadnutý rozsudok krajského súdu kritizuje, pretože podľa jeho názoru vo výsledku nerešpektuje zásadu nediskriminácie veriteľov v konkurze. Poukazuje v tejto súvislosti na vec sp. zn. 1 Cbi 60/2008, v ktorej okresný súd priznal inému veriteľovi v tom istom konkurze „*úrok z omeškania vo výške 0,4 % z dlžnej čiastky za každý deň omeškania; súdy sa odmietli zaoberať argumentom sťažovateľa o tom, že zmluvná pokuta a úrok z omeškania sú právne inštitúty*

vo svojej podstate rovnaké, keď v danom prípade oba inštitúty očividne plnili úlohu sankcie a paušalizovanej náhrady škody; úpadca obom veriteľom... neuhradil svoje záväzky riadne a včas; v dôsledku rozdielného posudzovania súladnosti oboch inštitútov z hľadiska ustanovenia § 39 Občianskeho zákonníka, konkurzný veriteľ [REDACTED] nadobudol výhodnejšie postavenie v konkurznom konaní na úkor sťažovateľa, nakoľko získal viac hlasovacích práv v konkurze (istina predstavovala 7 550 670 Sk + úrok z omeškania vo výške 42 011 927,88 Sk, teda ide o vyše 500%-né navýšenie, ktoré súd schválil!; pre porovnanie: v prípade pohľadávky č. 177 sťažovateľa, istina predstavovala sumu 9 934 600 Sk a zmluvná pokuta sumu 1 820 345 Sk)...“.

Ďalej sťažovateľ v sťažnosti udáva, že v predmetnom konkurznom konaní okresný súd akceptoval incidenčnú žalobu ďalšieho veriteľa (sp. zn. 1 Cbi 63/2008) podanú „o 10 dní neskôr, ako mu uplynula lehota na doručenie žaloby na súd, jeho pohľadávka bola premlčaná a ani nebola evidovaná v účtovníctve úpadcu“.

Sťažovateľ poukazuje aj na uznesenie krajského súdu č. k. 2 CoKR 71/2013-264 z 28. augusta 2014 (fotokópia je priložená k sťažnosti) týkajúce sa ďalšej incidenčnej žaloby sťažovateľa v tom istom konkurze, ktorou však navrhol určenie pravosti iných prihlásených pohľadávok. Skutkové a právne pozadie tohto konania je však rovnaké ako v posudzovanej veci. V tomto uznesení podľa sťažovateľa ten istý krajský súd „dospel k záveru, že zmluvná pokuta dojednaná vo výške 1% z dlžnej čiastky za každý deň omeškania je vzhľadom ku všetkým okolnostiam prípadu primeraná a dojednanie o zmluvnej pokute nie je v takomto prípade neplatné podľa § 39 Občianskeho zákonníka pre rozpor s dobrými mravmi;... rozdielnosť postojov toho istého súdu v identických prípadoch nebola žiadnym spôsobom odôvodnená a preto rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave touto sťažnosťou napadnuté sa javí ako arbitrárne. Správnosť postup Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 2CoKR/71/2013 má oporu aj v predchádzajúcej judikatúre...“.

Podľa sťažovateľa rozhodnutia okresného súdu i krajského súdu „sú arbitrárne z dôvodu, že žiadnym spôsobom náležite a riadne neodôvodnili svoje rozhodnutia; nezaoberali sa základnými znakmi zmluvnej pokuty podľa ustanovenie § 544 Občianskeho

zákonníka v kontexte skúmania jej výšky s ohľadom na okolnosti tohto prípadu spočívajúce, najmä v dôvodoch, ktoré viedli k dojednaniu zmluvnej pokuty a na význame a hodnote zabezpečovanej povinnosti v čase uzavretia dohody o zmluvnej pokute. Neprimeranosť výšky zmluvnej pokuty len konštatovali bez akéhokoľvek odôvodnenia a prihliadli na to, že pôvodný veriteľ p. [REDAKOVANÉ] bol osobou majetkovo a personálne prepojenou s úpadcom; v tejto súvislosti však ignorovali skutočnosť vyplývajúcu z konkurzného spisu, že tento veriteľ nebol osobou, ktorá by podala návrh na vyhlásenie konkurzu na majetok úpadcu; naopak p. Rajkov sa usiloval o to, aby konkurzné konanie voči úpadcovi nebolo začaté, keďže majetok úpadcu postačoval na úhradu záväzkov a neboli naplnené zákonné predpoklady pre vyhlásenie konkurzu...“.

2. Ústavný súd podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. III. ÚS 528/2015-12 z 20. októbra 2015 prijal sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie. Zároveň nevyhovел návrhu na odklad vykonateľnosti napadnutého rozsudku krajského súdu.

3. Následne ústavný súd 16. novembra 2015 vyzval krajský súd na vyjadrenie sa k vecnej stránke sťažnosti, na zaslanie dotknutého súdneho spisu a na stanovisko k možnému upusteniu od ústneho pojednávania vo veci.

4. Krajský súd doručil 11. decembra 2015 ústavnému súdu vyjadrenie, v ktorom súhlasil s upustením od ústneho pojednávania o sťažnosti. Pokiaľ ide o vecnú stránku sťažnosti, uviedol, že v napadnutom potvrdzujúcom rozsudku sa „úplne vysporiadal s absolútnou neplatnosťou dohody strán o zmluvnej pokute a svoje rozhodnutie náležite a v súlade s ustanoveniami O. s. p. odôvodnil, pričom nemohol prihliadnuť k odvolaniu navrhovateľa vo veci moderačného práva súdu podľa ustanovenia § 545a zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník..., nakoľko nie je možné uplatniť moderačné právo súdu a zmluvnú pokutu znížiť, ak je vyslovená absolútna neplatnosť zmluvy, na základe ktorej bola táto zmluvná pokuta v konaní uplatnená... Odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia zároveň uviedol, že vo vzťahu ku konaniu, ktoré uvádza odvolateľ

podľa sp. zn. 1Cbi/60/2008 zistil, že predmetný nárok priznaný súdom navrhovateľ uplatnil z iného právneho titulu, než je uplatnené v konaní vedenom v posudzovanej právnej veci, preto nebolo možné v odvolacom konaní vedenom tunajším odvolacím súdom pod sp. zn. 4CoKR/38/2014, k tomuto konaniu vedenému pod sp. zn. 1Cbi/60/2008 prihliadnuť (uplatnené boli navrhovateľom úroky z omeškania), preto sa senát 4CoKR Krajského súdu v Bratislave na takto zistenom skutkovom základe stotožnil so zisteným skutkovým stavom veci tak, ako ho vykonal súd prvého stupňa a konštatoval, že Okresným súdom Bratislava I ako súdom prvého stupňa je v konaní vedenom pod č. k. 1Cbi/58/2008, v spojení s opravným uznesením vydaným súdom prvého stupňa dňa 03.07.2014, vyvodený správny právny záver, preto jeho rozhodnutie potvrdil...“.

Z citovaných dôvodov podľa názoru krajského súdu „*nie sú splnené podmienky pre konštatovanie porušenia práva sťažovateľa*“.

5. Vyjadrenie krajského súdu zaslal ústavný súd 7. januára 2016 právnenému zástupcovi sťažovateľa s možnosťou zaujať k nemu stanovisko.

6. V stanovisku doručenom ústavnému súdu 7. júna 2016 sťažovateľ vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci. K veci samej iba uviedol, že sa so závermi krajského súdu nestotožňuje a v celom rozsahu sa pridržiava vyjadrení obsiahnutých v sťažnosti.

7. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd,

alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde...

Sťažovateľ založil petit svojej sťažnosti na troch okruhoch námietok. Najprv argumentuje, že napadnuté rozhodnutie (i prvostupňové rozhodnutie okresného súdu) porušuje § 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky súdny poriadok“). Následne konštatuje nedostatočnosť odôvodnenia potvrdzujúceho rozsudku krajského súdu. Napokon tvrdí, že krajský súd nesprávne podriadil posudzovaný právny vzťah obchodno-právne režimu, namiesto režimu občiansko-právneho.

Z metodologického hľadiska daného charakterom sťažnostných námietok, zároveň však diktovaného snahou o čo najzrozumiteľnejšie objasnenie výroku tohto nálezu, považuje ústavný súd za osožné venovať sa dominantne námietke, ktorú sťažovateľ sformuloval ako druhú v poradí. Nedostatočnosť odôvodnenia totiž sťažovateľ tvrdí v relácii k záverom okresného súdu i krajského súdu, ktoré sú v sťažnosti súčasne kritizované aj z hľadiska namietaného nerešpektovania § 1 Občianskeho súdneho poriadku. Prípadné vyslovenie nedostatočnosti odôvodnenia testovaného rozsudku krajského súdu taktiež umožňuje ústavnému súdu lepšie rozoznať kontúry limitov vlastného prieskumu rozhodnutia všeobecného súdu v predmetnom prípade, čo je dané požiadavkou minimalizácie ústavno-súdnej intervencie do výkonu právomoci všeobecných súdov a zdržanlivosti ústavného súdu pri korekcii právnych záverov všeobecných súdov.

K námietke nedostatočnosti odôvodnenia rozsudku krajského súdu ústavný súd in abstracto udáva, že jedným z princípov predstavujúcich súčasť práva na riadny proces (čl. 46 ods. 1 ústavy) a vylučujúcich ľubovôľu pri rozhodovaní je aj povinnosť súdu presvedčivo a správne vyhodnotiť dôkazy a svoje rozhodnutia náležite odôvodniť [(§ 132

a § 157 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku), m. m. I. ÚS 243/07], pritom starostlivo prihliadať na všetko, čo vyšlo počas konania najavo, vrátane toho, čo uviedli účastníci. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia (§ 157 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku) musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej (m. m. III. ÚS 36/2010).

Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať tiež na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premis došiel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že práve tieto súdy majú poskytovať v občianskom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (§ 1 Občianskeho súdneho poriadku; obdobne napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07 a III. ÚS 332/09).

Ústavný súd vo vzťahu k základnému právu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy konštantne zdôrazňuje, že toto právo zahŕňa aj právo na odôvodnenie rozhodnutia, poukazujúc pritom aj na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), podľa ktorej právo na spravodlivý proces zahŕňa aj právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia však neznamená, že na každý argument sťažovateľa je súd povinný dať podrobnú odpoveď. Splnenie povinnosti odôvodniť rozhodnutie je preto vždy posudzované so zreteľom na konkrétny prípad (rozsudok ESLP vo veci Georgidias v. Grécko z 29. 5. 1997, Recueil III/1997, m. m. pozri tiež rozsudok ESLP vo veci Ruiz Torija c. Španielsko z 9. 12. 1994, Annuaire, č. 303-B).

Odôvodnenie súdneho rozhodnutia má podať jasne a zrozumiteľne odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (III. ÚS 78/07, IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali

do všetkých detailov uvádzaných účastníkom konania. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (napr. II. ÚS 44/03, III. ÚS 209/04, I. ÚS 117/05).

Vzhľadom na obsah rekapitulovanej stabilizovanej judikatúry je úlohou ústavného súdu ustáliť, či krajský súd zodpovedal všetky tie otázky nastolené sťažovateľom v jeho odvolaní, ktoré mali pre rozhodnutie o jeho žalobe o určenie pravosti popretej pohľadávky podstatný význam. Pritom ústavný súd musel vziať do úvahy aj koncept, podľa ktorého odôvodnenie rozhodnutí prvostupňového súdu a odvolacieho súdu s prihliadnutím na § 219 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku nemožno posudzovať izolovane (m. m. II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 327/08), a tak odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu je nevyhnutné hodnotiť v spojitosti s rozsudkom okresného súdu.

Z obsahu príloh sťažnosti i z vyžiadaného spisu odvolacieho súdu ústavný súd zistil, že odvolacie námietky sťažovateľa sa koncentrovali výlučne do roviny právneho posúdenia veci. Skutková stránka veci teda sporná nebola.

1. Sťažovateľ v odvolaní argumentoval možnosťou súdu konajúceho o incidenčnej žalobe aplikovať v prípade záveru o neprimeranosti dohodnutej zmluvnej pokuty tzv. moderačné právo podľa § 545a Občianskeho zákonníka. Krajský súd sa s touto námietkou vysporiadal tak, že *„nie je možné uplatniť moderačné právo súdu a zmluvnú pokutu znížiť, ak je vyslovená absolútna neplatnosť ustanovení zmluvy, na základe ktorých bola táto zmluvná pokuta v konaní uplatnená“*. Podľa názoru ústavného súdu odpoveď krajského súdu v tomto prípade nie je dostatočná. Nepochybne pritom ide o otázku podstatnú, keďže prípadná aplikácia moderačného oprávnenia súdu by bola spôsobilá viesť k odlišnému právnenému posúdeniu veci i k odlišnému rozhodnutiu vo veci samej.

Okresný súd i krajský súd zhodne vyhodnotili dohodu o zmluvnej pokute ako absolútne neplatnú pre rozpor s dobrými mravmi plynúci z neprimeranosti dojednanej zmluvnej pokuty. Ich výhrady tak výlučne smerovali k výške zmluvnej pokuty,

nie k ostatným okolnostiam jej dojednania, ktoré by mohli mať vplyv na platnosť posudzovanej zmluvnej pokuty. Práve tento právny aspekt prejednávanej veci vyžadoval dôkladnú a podstatne hlbšiu odpoveď na sťažovateľovu odvolaciu námietku o moderačnom práve súdu. Odôvodnenie krajského súdu (vyslovené v podstate in abstracto) by bolo ústavne akceptovateľné, ak by dôvodom absolútnej neplatnosti bola iná vada právneho úkonu, ktorým kontrahenti zmluvnú pokutu dojednali (napr. absencia písomnej formy podľa § 544 ods. 2 Občianskeho zákonníka, prípadne vady podľa § 37 ods. 1 a 38 ods. 1 Občianskeho zákonníka). V takom prípade by aj citované stručné odôvodnenie bolo postačujúce. Krajský súd však úplne opomenul, že neprimeranosť rezultujúca podľa jeho názoru do absolútnej neplatnosti dohody o zmluvnej pokute je zároveň výslovne formulovaným zákonným aplikačným determinantom moderačného oprávnenia všeobecného súdu podľa § 545a Občianskeho zákonníka, ktorého použitia sa sťažovateľ v odvolaní domáhal. Krajský súd nijako nereagoval na predstavu zákonodarcu inkorporovanú do konštrukcie právnej úpravy, ktorá na jednej strane poskytuje súdu diskrečný priestor pri hodnotení okolností spôsobujúcich rozpor s dobrými mravmi, na strane druhej však pri inštitúte zmluvnej pokuty podporuje úvahu o preferencii zachovania platnosti právneho úkonu, ak má táto byť spochybnená iba neprimeranosťou dojednanej výšky zmluvnej pokuty. Citované odôvodnenie krajského súdu v konečnom dôsledku nereflektuje skutočnú podstatu odvolacej námietky sťažovateľa, ktorá sa dominantne orientovala na obhajobu platnosti dohôd o zmluvnej pokute a úvahu o moderačnom oprávnení konštruovala ako podporný argument. Krajský súd však ťažiskovo dôvodil vylúčením možnosti moderácie v dôsledku absolútnej neplatnosti právneho úkonu, ktorú tým postavil do polohy nemennej východiskovej konštanty. Na možnosť interpretácie pojmu dobré mravy in concreto v dôsledku dikcie § 545a Občianskeho zákonníka nedal žiadnu odpoveď. Nevenoval sa tak podstatnej otázke tvoriacej súčasť súdnej ochrany poskytovanej sťažovateľovi ako navrhovateľovi a odvolateľovi v incidenčnom konaní.

2. Druhá odvolacia námietka sťažovateľa sa orientovala na odchýlenie sa okresného súdu i krajského súdu od rozhodovacej praxe všeobecných súdov. Sťažovateľ tu poukázal na odlišné posudzovanie prípadnej (ne)primeranosti dojednanej zmluvnej pokuty,

ale aj na odlišné rozhodnutie okresného súdu o incidenčnej žalobe iného veriteľa v tom istom konkurznom konaní (sp. zn. 1 Cbi 60/2008).

2.1 Ústavný súd stabilne judikuje, že k imanentným znakom právneho štátu patrí neodmysliteľne aj princíp právnej istoty (napr. PL. ÚS 36/95), ktorého súčasťou je tiež požiadavka, aby sa na určitú právne relevantnú otázku pri opakovaní v rovnakých podmienkach dala rovnaká odpoveď (napr. I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95 a II. ÚS 80/99). Diametrálne odlišná rozhodovacia činnosť všeobecného súdu o tej istej právnej otázke za rovnakej alebo analogickej skutkovej situácie, pokiaľ ju nemožno objektívne a rozumne odôvodniť, je ústavne neudržateľná (m. m. PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 6/04, III. ÚS 328/05).

Zároveň však ústavný súd ustálil, že mu neprislúcha zjednocovať in abstracto judikatúru všeobecných súdov, a suplovať tak poslanie, ktoré zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [§ 8 ods. 3, § 20 ods. 1 písm. b), § 21, § 22 a § 23 ods. 1 písm. b)] zveruje Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (resp. jeho plénu a kolégiám; ďalej len „najvyšší súd“), keď mu okrem iných priznáva aj právomoc zaujímať stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov (m. m. I. ÚS 17/01, IV. ÚS 267/05, III. ÚS 171/2016). Práve plénum a kolégiá najvyššieho súdu sú oprávnené odstraňovať nejednotnosť výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov tak, aby sa chránili okrem iného aj legitímne očakávania účastníkov súdnych konaní.

Zdanlivo protirečivé dva uhly pohľadu na tú istú otázku ústia do zdržanlivosti ústavného súdu pri hodnotení sťažnostnej argumentácie založenej na tvrdení o odlišnosti rozhodovacej praxe v sústave všeobecných súdov. Ústavný súd vzhľadom na to, že nie je súčasťou systému všeobecného súdnictva, môže zasahovať do výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov všeobecnými súdmi len v prípadoch, keď sa ich výklad vyznačuje svojvôľou a zjavnou neodôvodnenosťou do tej miery, že to má za následok porušenie základného práva alebo slobody (napr. II. ÚS 70/2014).

Zjavnú neodôvodnenosť hodnotiacich záverov krajského súdu pri odôvodňovaní záveru o neprimeranosti dojednanej zmluvnej pokuty ústavný súd zistil. V tomto bode odôvodnenia svojho nálezu je nevyhnutné prepojenie hodnotenia kvality odôvodnenia rozsudku krajského súdu s hodnotením ústavno-právnej kvality jeho samotných právnych záverov. Miera a charakter ich interferencie do základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu totiž podľa názoru ústavného súdu vyžaduje využitie jeho právomoci podľa čl. 127 ods. 2 ústavy.

Z odôvodnenia rozsudku krajského súdu (strana 4 rozsudku) zreteľne vyplýva, že právny záver o neprimeranosti dojednanej zmluvnej pokuty bol výsledkom synergického pôsobenia jej dohodnutej výšky a z dokazovania vyplývajúceho faktu, že zmluvná pokuta zabezpečovala záväzok zo zmlúv o pôžičke uzavretých medzi fyzickou osobou a obchodnou spoločnosťou, v ktorej táto fyzická osoba vystupovala ako štatutárny orgán a jediný spoločník. Z toho krajský súd vyvodil, že *„predmetný nárok dohodnutý v zmluve..., je dohodnutý účelovo, v rozpore so zákonom, s vedomím, že predmetná pôžička vrátená nikdy nebude, a teda že sa navýši pohľadávka veriteľa neprimerane o výšku zmluvnej pokuty...“*.

Ústavnému súdu je známa všeobecne zažitá spoločenská podozrievavosť voči pozadiu a motivácii zmluvných úkonov medzi personálne prepojenými subjektmi práva. Toto poznanie ako opora pre citovaný kategorický záver krajského súdu (alebo aj akéhokoľvek iného orgánu verejnej moci) pri súčasnej absencii ďalších dôkazov však nemôže obstáť. Krajský súd vôbec nevysvetlil, na základe čoho dospel k záveru o účelovosti dojednanej zmluvnej pokuty, ba dokonca k záveru, že bola dojednaná s vedomím, že sa zabezpečovaný záväzok nikdy nesplní. Ak tým krajský súd narážal na snahu neprimerane navýšiť pohľadávku veriteľa do budúcnosti, potom ústavný súd odkazuje na preukázaný fakt, že [REDAKOVANÉ] brojil proti vyhláseniu konkurzu na majetok úpadcu (uznesenie krajského súdu z 5. septembra 2007 vo veci sp. zn. 2 CoKR 3/2007), čo prima facie významne spochybňuje koncept, z ktorého krajský súd pri vyhodnocovaní preukázaných faktov vychádzal. S týmto rozporom sa krajský súd nijako nevysporiadal.

Analyzované závery krajského súdu svojou kategorickosťou možno pôsobia na laického čitateľa presvedčivo, súdne rozhodnutie, ktoré má byť v prvom rade založené na dôslednom rešpektovaní práva, však musí takéto hodnotenia spoľahlivo skutkovo i právne podložiť. To krajský súd zjavne neurobil. Z prieskumu podkladov, ktoré ústavný súd mal k dispozícii, nevyplývajú žiadne ďalšie skutkové okolnosti, ktoré by jednoznačné závery krajského súdu podporovali. Jeho hodnotenia sú tak svojvoľné, že aj napriek oddelenosti ústavného súdnictva od súdnictva všeobecného ústavný súd nemôže zotrvať v pasivite, lebo odvolanie sa na rešpektovanie samostatnosti všeobecných súdov pri využívaní ich právomoci by v posudzovanom prípade bolo zo strany ústavného súdu prejavom ústavne neakceptovateľného alibizmu.

2.2 Druhá rovina námietky o odchylení sa krajského súdu od ustálenej súdnej judikatúry však už podľa názoru ústavného súdu „dvíha obočie“. Sťažovateľ v odvolaní argumentoval, že v rovnakom konkurznom konaní ten istý okresný súd rozhodol o incidenčnej žalobe iného veriteľa odlišne. Krajský súd reagoval, že v odkázanom prípade *„nárok priznaný súdom navrhovateľ uplatnil z iného právneho titulu... preto nie je možné k tomuto konaniu pod sp. zn. 1Cbi/60/2008 prihliadnuť (uplatnené boli navrhovateľom úroky z omeškania)“*.

Ústavný súd vníma odlišnosti v konštrukcii úrokov z omeškania (zákonný základ) a zmluvnej pokuty (zmluvný základ), zároveň však berúc do úvahy požiadavku materiálneho prvku pri ochrane ústavnosti nemôže prehliadnuť viacero rovnakých funkcií (sankčná, zabezpečovacia, prevenčná i kompenzačná), ktoré oba predmetné právne inštitúty plnia a ktoré sú dostatočne rozanalyzované v odbornej spisbe (najnovšie napr. Števček, M. a kol. Občiansky zákonník II. § 451 – 880. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2015. s. 1788 a 1882) i v judikatúre (rozsudok najvyššieho súdu vo veciach sp. zn. 2 Cdo 172/2007, sp. zn. 7 M Cdo 9/2012).

V posudzovanom prípade identitu funkčnej orientácie úrokov z omeškania a zmluvnej pokuty znásobuje aj zákaz zvýhodňovania veriteľov v konkurze vyplývajúci z § 6 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov

(ďalej len „zákon o konkurze a reštrukturalizácii“). Jeho úlohou je usmerňovať rozhodovacu prax súdov v prípadoch, ktoré výslovne právna úprava nereguluje. Ide teda o významný výkladový a aplikačný princíp, ktorého narušenie je determinované explicitným zákonným zakotvením. Použitie zákazu zvýhodňovania veriteľov je však nepochybne potrebné aj pri aplikácii právnych noriem obsiahnutých v iných právnych predpisoch („nekonkurzných“), pokiaľ ich použitie a výklad konkurzného konania vyžaduje. Rešpektovanie tohto princípu preto vtláča konkurznému konaniu aj iným konaniam ovplyvňujúcim postavenie veriteľov v konkurze pečať súladu so základným právom účastníkov týchto konaní na súdnu ochranu.

Zákon o konkurze a reštrukturalizácii v znení použiteľnom na prípad predmetného konkurzu (do 31. decembra 2011) neposkytuje žiadnu oporu pre záver o potrebe rozdielneho posudzovania pohľadávok spočívajúcich v zákonnom nároku na úroky z omeškania a pohľadávok majúcich základ v dohode o zmluvnej pokute. Z tohto hľadiska je odkaz krajského súdu na odlišnosť hmotnoprávneho základu pohľadávky uplatňovanej veriteľom a pohľadávky súdenej v konaní sp. zn. 1 Cbi 60/2008 irelevantný.

Na podklade uvedeného vyhodnocuje ústavný súd spôsob, akým sa krajský súd s predmetnou odvolacou námietkou sťažovateľa vysporiadal, za veľmi povrchný a formalistický, a tým aj nedostatočný. Nevzal do úvahy funkčnú podstatu úrokov z omeškania a zmluvnej pokuty, v dôsledku čoho sa nedostatočne vysporiadal s odvolacou námietkou sťažovateľa spôsobom vo výsledku ovplyvňujúcim materiálnu rovnosť veriteľov v danom konkurze. Nemožno zabúdať, že zamietavý výrok v spornom incidenčnom konaní priamo ovplyvňuje konkrétnu podobu pravidla „pari passu“ v prebiehajúcom konkurze. Tým je daná dôležitosť otázky nastolenej sťažovateľom v odvolaní.

3. Ústavný súd tak dospel k záveru, že krajský súd odôvodnením svojho rozsudku nenaplnil požiadavky plynúce zo základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu, a to v podobe nedostatočného vysporiadania sa s odvolacou námietkou vyvracajúcou rozpor s dobrými mravmi na podklade aplikovateľnosti § 545a Občianskeho zákonníka, ako aj s odvolacou námietkou poukazujúcou na odlišné posudzovanie pohľadávok iného

veriteľa v tom istom konkurze. Ústavnú neakceptovateľnosť preskúmaného odvolacieho rozsudku významne završuje bez potrebného skutkového a právneho základu vyslovený, a tým v konečnom dôsledku procesne nepodložený právny názor krajského súdu o účelovosti zmluvných pokút dojednaných údajne s motiváciou „umelého“ navyšovania pohľadávok do budúcnosti.

Vypočítané nedostatky žalovaného rozsudku krajského súdu by aj pri izolovanom posudzovaní boli spôsobilé viesť k pozitívnemu rozhodnutiu o prerokovávanej sťažnosti. Ústavný súd však zdôrazňuje, že závažnosť ústavno-právnych dopadov tohto rozsudku, resp. jeho dopadov na základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu, je významne znásobená ich vzájomným pôsobením na výsledné postavenie sťažovateľa v prebiehajúcom konkurze. Krajský súd (v spojení s okresným súdom) totiž svojimi rozhodnutiami zjavne dosiahol podstatné zhoršenie pozície sťažovateľa ako veriteľa v konkurze pri uspokojovaní jeho prihlásených pohľadávok, a to na báze už popísaných ústavne neakceptovateľných výhrad, ktoré pri posudzovaní popretých pohľadávok iných veriteľov neboli uplatnené. Z pohľadu zákazu zvýhodňovania veriteľov v konkurze preto odvolací rozsudok krajského súdu neobstojí. Ústavný súd v žiadnom prípade nemôže ignorovať zistené nedostatky. Keďže dospel k záveru o dôvodnosti sťažovateľových námietok, vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy napadnutým rozsudkom krajského súdu (bod 1 výroku tohto nálezu).

4. Na základe záverov zhrnutých v predchádzajúcom odseku ústavný súd rešpektujúc požiadavku minimalizácie vlastných zásahov do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov už nepovažoval za potrebné analyzovať ostatné námietku sťažovateľa rozporujúcu zaradenie žalovanej kauzy krajským súdom do režimu obchodného práva.

5. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Vzhľadom na to, že ústavný súd dospel k záveru o porušení základného práva sťažovateľa

na súdnu ochranu, bolo namieste využitie právomoc podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a zrušiť sťažnosťou atakovaný rozsudok krajského súdu (bod 2 výroku tohto nálezu).

Podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah zruší a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

Po vrátení veci bude potrebné, aby krajský súd rozhodol o podanom odvolaní na podklade odôvodnenia, v ktorom sa komplexne, dôkladne a v intenciách kritiky ústavného súdu obsiahnutej v tomto náleze opätovne vysporiada s otázkou (ne)primeranosti posudzovanej zmluvnej pokuty, a to so zreteľom na všetky okolnosti, ktoré v spornom incidenčnom konaní vyšli najavo. Vezme do úvahy aj možný vplyv neprimeranosti ako legálnej kategórie na platnosť dojednania zmluvnej pokuty, zohľadňujúc pritom možnosť a vôľu, ktorú zákonodarca zakotvil a prejavil v § 545a Občianskeho zákonníka. Súčasne bude potrebné, aby zodpovedal nastolenú otázku odlišného posúdenia incidenčnej veci sp. zn. 1 Cbi 60/2008 bez opomenutia identity funkcií, ktoré úroky z omeškania a zmluvná pokuta plnia. Krajský súd bude povinný vyhodnotiť všetky popísané determinanty aj s ohľadom na fakt prebiehajúceho konkurzu a na posúdenie (ne)primeranosti zabezpečovacích inštitútov dojednaných u iných veriteľov. Len tak môže rozsudok krajského súdu obstať z hľadiska požiadaviek vyplývajúcich zo zákazu zvýhodňovania veriteľov v konkurze, čo je faktor podstatne ovplyvňujúci základné právo veriteľa na súdnu ochranu, ktorej sa incidenčnou žalobou sťažovateľ domáhal.

III.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľ v sťažnostnom petite navrhol priznať mu náhradu trov právneho zastúpenia. Sumu trov nevyčíslil.

Ústavný súd vzhľadom na výsledok meritórneho prerokovania sťažnosti považoval za potrebné priznať sťažovateľovi náhradu trov konania za dva úkony právnej služby poskytnutej jeho právnym zástupcom, a to za prevzatie a prípravu zastúpenia, ako aj za písomné podanie – sťažnosť. V stanovisku doručenom ústavnému súdu 7. júna 2016 totiž sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu neuviedol žiadne nové skutočnosti alebo právne hodnotenia, ktoré by boli spôsobilé podstatne ovplyvniť konečný úsudok ústavného súdu o predmete konania.

Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 14 ods. 1 písm. a) a b) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

Úkony právnej služby boli vykonané v roku 2015. Základná tarifa podľa § 11 ods. 3 vyhlášky je 1/6 z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky, t. j. zo sumy 839 € pre úkony v roku 2015), čo predstavuje za jeden úkon v roku 2015 odmenu v sume 139,83 € a k tomu režijný paušál za jeden úkon v sume 8,39 €.

Náhrada trov právneho zastúpenia vo vzťahu k prevzatiu a príprave zastúpenia sťažovateľa, ako aj k podaniu sťažnosti predstavuje 279,66 €. K tomu bolo potrebné pripočítať dvakrát režijný paušál, teda dvakrát po 16,78 €. Sťažovateľ má nárok na náhradu trov právneho zastúpenia v sume 296,44 € (bod 3 výroku tohto nálezu), pričom krajský súd je povinný zaplatiť ju na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku).

Vzhľadom na znenie čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. júna 2016